

**A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
Doktori Iskolája**

dr. Szabó András

**A RESZTORATÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELTERJEDÉSE
KELET-EURÓPÁBAN
*Doktori (PhD) értekezés
Tézisek***



Témavezető:

Dr. Nagy Zoltán András PhD
egyetemi docens

Pécs

2022

Tartalomjegyzék

I. A kitűzött kutatási feladatok rövid összefoglalása	3.
1. A témaválasztás indoka, a disszertáció célja	3.
2. Hipotézisek	4.
II. Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei	5.
1. Kutatási módszerek	5.
2. Az értekezés áttekintése.....	6.
III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása	6.
1. A kutatás hipotéziseire adott válaszok.....	6.
2. A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága a jogelméletben	7.
3. A jogalkotás számára hasznosítható eredmények	8.
4. A jogalkalmazás számára hasznosítható eredmények	9.
IV. Summary.....	10.
V. Szerző publikációs jegyzéke	14.

I. A kitűzött kutatási feladatok rövid összefoglalása

1. A témaválasztás indoka, a disszertáció célja

Jelen tanulmány témaválasztásának oka többértű. Az egyik egy olyan általános dilemma, amely azóta jelen van, amióta az emberi közösségek léteznek a Földön: miként lehet reintegrálni a közösség szabályait megszegő tagokat, hogyan érhető el, hogy ezek az emberek ismét a közösség – szélesebb értelemben a társadalom – hasznos tagjává váljanak. Ebben a kérdésben az évezredek során megszámlálhatatlan mennyiségű, különböző nézet, tézis, teória született, az eredményességük pedig ugyanilyen széles skálán mozog.

A resztoratív igazságszolgáltatás eszméje szintén ennek a kérdésnek a megválaszolására született egy olyan időszakban, amikor sem az elrettentésen alapuló, sem a reszocializáció szükségességét hirdető, az elkövető személyét középpontba helyező módszerek nem bizonyultak sikeresnek a bűnözés és a visszaesés elleni véget nem érő harcban. A helyreállító szemlélet céljait tekintve javarészt nem különbözött a korábbi nézetektől, módszerekben azonban – legalábbis XX. századi mércével mérve – egészen új megoldásokat hozott be, nem makro szinten próbálta a bűnözés problémáját kezelni, hanem arra konfliktusként tekintve megpróbálta részben vagy egészben visszaadni annak a közösségnek, ahol a sérelem történt, az eljárás során pedig kiemelt szerepet szánt a sértettnek, a felek közvetlen hozzátartozóinak, valamint a közösség tagjainak.

A resztoratív igazságszolgáltatás a 80-as évek második felétől kezdett elterjedni Európában. Ez azonban további kérdéseket vetett fel. Eleve egy a tengeren túlról induló jogintézmény harmonizációja Európa kontinentális jogrendszerével nem egy problémamentes folyamat, ráadásul a 90-es és 2000-es években a közösség fogalma is átértékelődött, mivel maguk a közösségek is változtak. Ezért a mellett, hogy a resztoratív igazságszolgáltatásnak meg kellett találni a helyét a már működő jogrendszerekben, az eljárási normák is változtak. Így kijelenthető, hogy mire a leggyakrabban alkalmazott resztoratív módszer, a büntetőjogi mediáció bekerült az európai államok jogrendjébe, addigra országról országra nemzeti karaktert kapott, és annak megfelelően alakult át, hogy milyen célok elérését kívánták a jogintézménytől. Ezek a célok pedig nem mindig egyeztek az eredeti resztoratív célokkal. A közösségi szankcionálás, a gyors kompenzáció, a problémamegoldó szemlélet és az aktív részvétel mellett (és néha sajnos ezek helyett) megjelentek olyan igények is, mint az eljárás időtartamának csökkentése, az ügyészségek és bíróságok tehermentesítése, valamint a bűnfelderítési és kártérítési statisztikák javítása.

A kérdés ugyanakkor óhatatlanul felmerül, hogy vajon ezek a lehetséges előnyök és új célok nem mennek-e az eredeti célok rovására? Lehetséges, hogy a gyors eljárás és a tehermentesítés pont a lényegét veszi el az eredetileg megbánás és megbocsátás elérését célzó intézménynek? Vajon az elkövető szívből jövő megbánásból vagy a büntetés elkerülése végett vállalja a resztoratív eljárásokon való részvételt? Felmerülhet ugyanakkor az a kérdés is, hogy mennyire szükséges egyáltalán az eredeti célokhoz ragaszkodni, hiszen ha a konfliktusfeloldó cél nem is valósul meg, de más területeken az eljárásnak hatékony és mérhető eredménye van, akkor összességében a jogintézménynek van létjogosultsága.

Jelenleg igen széles körű hazai és külföldi szakirodalom áll rendelkezésre a resztoratív technikák – kiváltképp a büntetőjogi mediáció – lényegéről, elterjedéséről és szabályairól, azonban a vizsgálatok döntő többsége a mai napig elsősorban az Amerikai Egyesült Államokra, Ausztráliára, valamint Nyugat-Európára terjed ki, kelet-európai kitekintés lényegesen kevesebb található. Pedig a keleti országokban a resztoratív igazságszolgáltatás elterjedésének van egy speciális, nem figyelmen kívül hagyható tényezője is: a 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározata gyakorlatilag kötelezővé tette az Európai Unió valamennyi országában a közvetítői eljárások bevezetését.¹ Ez pedig felveti azt a kérdést is, hogy vajon a külsődleges körülmények hatására (is) a jogrendszerbe integrált módszer mennyire éri el a valódi célját, és milyen gyakorisággal kerül alkalmazásra?

Disszertációmban azt vizsgálom, hogy a resztoratív technikák hogyan és milyen mértékben terjedtek el Magyarországon és más kelet-európai országokban, az egyes rendszerek között mik a különbségek, és milyen hatással vannak ezek az intézmény hatékonyságára, valamint, hogy melyek azok a problémák, amelyek az egyes országokban felmerülnek, továbbá, hogy ezek a problémák egyedi vagy általános jellegűek-e. A vizsgálatom során a resztoratív igazságszolgáltatás elméleti hátterének feltárása mellett nagyobb súlyt szeretnék fektetni a gyakorlatban megjelenő problémákra, amelyek kezelése a jövőben szükségessé válik.

2. Hipotézisek

Disszertációm során az alábbi hipotézisek, illetőleg felvetések alátámasztására, illetőleg cáfolására keresem az érveket:

¹ 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározat a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról 10. § (1): „Minden tagállam gondoskodik róla, hogy a büntetőügyekben való közvetítést elősegítse olyan bűncselekmények esetében, amelyeknél ezt megfelelőnek tartja.”

1. A közvetítői eljárásnak és más resztoratív megoldásoknak helye van a büntetőjogban és más eljárásokban.
2. A resztoratív eljárások során az elkövetőnek és a sértettnek az érdekeltsége is megjelenik.
3. A resztoratív igazságszolgáltatás elterjedése Kelet-Európában alapvetően sikeres, ám az eljárások céljai és módszerei némiképp eltérnek a resztoratív igazságszolgáltatás eredeti céljaitól.
4. A közvetítői eljárás intézménye továbbfejleszthető az európai példák alapján.

II. Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei

1. Kutatási módszerek

Disszertációm elsősorban a hazai és külföldi szakirodalom feldolgozásával elemzi a resztoratív igazságszolgáltatás fogalmát, terjedését, valamint a használatának pozitív, illetve negatív oldalát. E téren fontos számomra az objektív és reális kritikai megnyilvánulás, melyben a támogató és az ellenző oldal releváns érveit is feltárom és ezekre törekszem gyakorlati példákat találni. Az idegen nyelvű irodalom tekintetében elsősorban az angol forrásokat használom fel, ugyanakkor német- és román nyelvű irodalom elemzésére is sor kerül (kolozsvári vendégoktatói tevékenységem során közvetlenül volt lehetőségem megismerni néhány romániai, a helyreállítást célzó jogintézményt, ezeket a tapasztalataimat a disszertáció készítése során felhasználom).

E mellett a hazai elterjedés kapcsán széleskörű statisztikai elemzést készítek a közvetítői eljárás hazai alkalmazásáról, mely során az esetek száma mellett a bűnözés alakulását és a számok alakulását befolyásoló egyéb tényezőket is igyekszem figyelembe venni. A statisztikai fejezet a Központi Statisztikai Hivatal, a Legfőbb Ügyészség és az Országos Rendőr-főkapitányság adatainak felhasználásával készült.

Ha csak kis részben is, de a disszertáció részét képezi egy olyan empirikus felmérés is, amelyet magam készítettem. A felmérés még 2015-ben készült és arra a kérdésre kereste a választ, hogy a kitöltők milyen bűncselekmények elszenvedése esetén lennének hajlandóak találkozni az elkövetővel, milyen jóvátételt éreznének reálisnak és mi az a kedvezmény, amit a jóvátétel esetén biztosítanának a terheltnek, ha a döntés az övék lenne!

2. Az értekezés áttekintése

Disszertációm során a resztoratív igazságszolgáltatás sajátos jellemzőit vizsgáltam, valamint az egyes módszerek – különösen a tettes-áldozat mediáció – elterjedését Európában. A problémafelvetést követően az első három fejezetben elméleti szinten foglalkoztam a resztoratív igazságszolgáltatás definíciójával, az egyes fogalmi elemek kifejtésével. A negyedik fejezetben a helyreállító igazságszolgáltatás kritikájaként megfogalmazott legfontosabb érveket helyeztem mérlegre és megkíséreltem megtalálni a helyét a hagyományos büntető igazságszolgáltatás mellett. Az ötödik fejezetben a helyreállító szemlélet XX. századi történeti áttekintésével foglalkoztam, mely során külön kitértem arra, hogy Kelet-Európában milyen problémák és dilemmák jelentek meg a resztoratív módszerek terjedése során. A hatodik fejezetben egy kelet-európai kitekintés található a közvetítői eljárás alkalmazásával kapcsolatban, azok a jogalkotói dilemmák alapulvételével, amelyek a közvetítői eljárás jogszabályi keretének meghatározása során merülnek fel. Ezt követően a hetedik fejezetben három ország (Románia, Lengyelország, Csehország) által alkalmazott helyreállító módszerek kerültek bemutatásra. A nyolcadik fejezet a helyreállító igazságszolgáltatás múltját és jelenét vázolja fel Magyarországon, a jogi kereteket, annak változásait, valamint a jelenlegi rendszer eddigi eredményeit és kritikáit mutatja be. A kilencedik fejezetben egy főleg statisztikákra alapuló rész található, mely a közvetítői eljárás eddigi magyarországi alkalmazását mutatja be regionális szinten. A tizedik fejezet a büntetés-végrehajtás során alkalmazandó resztoratív tevékenységeket mutatja be Magyarországon.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei

1. A kutatás hipotéziseire adott válaszok

1. Az első hipotézis kapcsán egyértelműen bebizonyosodott, hogy a resztoratív igazságszolgáltatásnak helye van az európai büntetőeljárásban, valamint, hogy más jogterületeken is hatékony lehet. Az eljárás eddigi elterjedése és a jó gyakorlatok igazolják, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás egy olyan, elsősorban a sértettekről és a felek közötti konfliktusról szóló intézmény, amely alkalmas arra, hogy a mellett, hogy a felek közötti mélyebb konfliktusokat feloldja, sokszor gyorsabb és hatékonyabb is, mint a retributív eljárás.

Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a resztoratív igazságszolgáltatásnak nem a retributív igazságszolgáltatás helyett van létjogosultsága, hanem a mellett. Ugyanis a helyreállító igazságszolgáltatás széles körű alkalmazása olyan általános alapelvek (pl. önkéntesség, aktív részvétel) sérülését jelentené, ami a koncepció lényegét veszi el.

2. A második hipotézis szerint a resztoratív eljárások során az elkövetői és a sértetti érdekek is megjelennek. Azt gondolom, hogy a sértett érdekeit szükségtelen részletesen kifejteni, hiszen magának az eljárásnak az egyik célja a sértetti érdekek előtérbe kerülése, mely mind a tényleges anyagi kár megtérülésében (gyorsabb és hatékonyabb, mint a bírósági eljárás), mind a viktimizáció csökkenésében megnyilvánul. De az elkövetőknek is érdeke a resztoratív technikák alkalmazása. A közvélekedés ellenére nem lehet kijelenteni azt, hogy a resztoratív igazságszolgáltatás enyhébb következményekkel járna az elkövető számára, mint a retributív, hiszen az eljárás során nem kerülhet el az elkövetői nyilatkozattétel, a szankciók pedig kisebb súlyú bűncselekmények esetén akár súlyosabbak is lehetnek, mint a hagyományos igazságszolgáltatás figyelmeztető jellegű szankciói. Viszont a stigmatizáció – mely ebben az esetben nem csak a jogi értelemben vett büntetlen előéletet, hanem a megbocsájtást is jelenti – és az esetlegesen súlyosabb szankciók elkerülése az elkövető érdekében áll. Arról nem is beszélve, hogy a sértetti oldal megértése és a bűncselekmény súlyának a belátása akár a további bűncselekmények elkövetésétől is visszatarthatja a tettest.

3. A harmadik tézis a resztoratív technikák európai elterjedéséről szólt. A vizsgálatok alapján megállapítást nyert, hogy Kelet-Európa többségében a közvetítői eljárást bevezették, az alkalmazásukra vonatkozó jogszabályok, a jogrendszeren belül betöltött helye és az alkalmazás gyakorisága azonban országonként óriási eltéréseket mutat. A jogintézmény alkalmazásának céljai között a sértetti szempontok mellett az eljárások gyorsítása, valamint a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságának csökkentése is megjelent. Ami még több országban megfigyelhető, hogy az eljárások gyorsítására szolgáló nem resztoratív jellegű jogintézmények számos esetben kihatással vannak a resztoratív technikák alkalmazásának gyakoriságára is.

4. A negyedik tézis a resztoratív igazságszolgáltatás fejlesztésének lehetőségével foglalkozik. E téren megállapítható, hogy a különböző országok egymástól valamilyen szinten eltérő módon alkalmazzák a resztoratív technikákat, különösen igaz ez a közvetítői eljárásra. Ezeknek a megoldásoknak összevetése, hatékonyságának vizsgálata révén a már meglévő resztoratív jogintézmények további fejlesztése lehetséges. Így fenti tézis is megállja a helyét.

2. A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága a jogelméletben

1. A disszertáció során kifejtésre került a helyreállító igazságszolgáltatás fogalma, annak legfőbb fajtái, jellemzői, valamint létrejöttének legfőbb jogi és társadalmi indokai.
2. Meghatározásra került számos konfliktus-fogalom és megtörtént a jelen téma szempontjából releváns fogalmak (pl. jóvátétel, aktív részvétel) kiemelése is.
3. Ismertetésre kerültek a resztoratív igazság legfőbb modelljei, azok fő jellemzőivel, előnyeivel és hibáival.
4. Az értekezés során a vizsgálat tárgyát képezte számos, az ókorban, középkorban és a XIX-XX. században jelenlévő jogintézmény, amely tartalmaz resztoratív elemet. Ezen túlmenően vizsgálat tárgyát képezte, hogy ezek az intézmények miben hasonlítanak és miben térnek el a mai értelemben vett resztoratív igazságszolgáltatástól.
5. A történelmi kitekintés rávilágított a resztoratív igazságszolgáltatás terjedésének néhány hibájára, amely Kelet-Európában a mai napig jelen van.
6. A disszertáció összefoglalja a legfontosabb érveket a resztoratív igazságszolgáltatás mellett és az ezzel szemben megfogalmazott ellenérveket, valamint a helyreállító módszerek alkalmazásával kapcsolatban is számos szakvéleményt megjelenít.
7. Munkám során felvázolásra került, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás a büntetőeljárás mely szakaszában milyen feltételek mellett alkalmazható, mely bűncselekményeknél kerülhet sor az alkalmazására, és milyen következményei lehetnek az eredményes eljárásnak a retributív eljárásban.
8. A disszertáció foglalkozik a közvetítői eljárás fogalmával, valamint a jogi kereteivel Magyarországon és Kelet-Európa más országaiban.

3. A jogalkotás számára hasznosítható eredmények

1. A disszertáció felvázolja a közvetítői eljárás hatályos szabályait számos kelet-európai országban, és kitér a jogintézmény hatékonyságára is az egyes országokban. A szabályok és a hatékonyság közötti összefüggések további jövőbeli vizsgálatok alapját képezhetik.
2. Ezek során megállapítást nyert, hogy a közvetítői eljárással érintett bűncselekmények köre és az eljárás alkalmazásának gyakorisága között nincs összefüggés.
3. A vizsgálatokból kiderül, hogy a mediáció egyes súlyosabb bűncselekmények – amelyekre Magyarországon a közvetítői eljárás nem alkalmazható, de más országokban igen – esetén is hatékonyan működik, ugyanakkor a jogalkalmazói döntések miatt a közvetítői eljárások

száma fenti ügyekben viszonylag csekély. Különösen a rablás tényállása az, amelynél a mediáció számos országban eredményesen működik.

4. Fentiek alapján indokolt volna Magyarországon a közvetítői eljárással érintett bűncselekmények körénél a büntetés korlátlan enyhítésének lehetőségét kiterjeszteni a vagyoni elleni erőszakos bűncselekmények, valamint a 2-8 évi szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények körére. A közvetítői eljárás további feltételei nem tennék lehetővé, hogy ezek a bűncselekmények esetén széles körben kerüljön sor mediációra, de egyedi ügyekben hasznos eszköz lehetne a jogalkalmazó kezében.

5. A jóvátétel következményei – különösen az eljárás ipso iure megszüntetésének lehetősége – ha nem is kizárólagosan, de kétség kívül hatással van a közvetítői eljárások számára.

6. A disszertáció igazolja, hogy az emberek többsége egyetért a helyreállító igazságszolgáltatás céljaival, a következményeivel azonban már jóval kevésbé.

7. Az eddigi adatok alapján megalapozottan feltételezhető, hogy a nem resztoratív jellegű, de a büntetőeljárások gyorsabb lezárása hivatott intézmények alkalmazása csökkenti a resztoratív eljárások számát.

8. Az eddigi kelet-európai példák alapján a tettes-áldozat mediáció a büntetés-végrehajtás keretei között is megvalósítható, de ehhez a jogi keretek megalkotása, valamint ezt megelőzően további kísérleti projectet szükségesek.

4. A jogalkalmazás számára hasznosítható eredmények

1. A kutatások során megállapítást nyert, hogy a resztoratív technikák hatékony működése szempontjából a jogalkalmazás lényegesen nagyobb relevanciával bír, mint az objektív jogszabályi keretek.

2. Magyarországon megfigyelhető, hogy a közvetítői eljárások száma regionálisan nagyon eltérő, a kezdeményezések száma és az elrendelési arányok között is régióként hatalmas a különbség, és ezek az eltérések nem magyarázhatóak kizárólag bűnügyi statisztikai adatokkal. Ráadásul éves szinten szinte tendenciózusan ugyanazok a megyék a leghatékonyabbak és a legkevésbé hatékonyak.

3. A resztoratív igazságszolgáltatás működésének egyik legfontosabb feltétele a megfelelő mennyiségű és minőségű szakember-gárda, a minőségi infrastruktúra és a szükséges anyagi háttér biztosítása.

IV. Summary

Summary of the research and dissertation

In my dissertation, I examined the specific characteristics of restorative justice and the prevalence of certain methods, especially perpetrator-victim mediation, in Europe. In my dissertation, I examined the specific characteristics of restorative justice and the prevalence of certain methods, especially perpetrator-victim mediation, in Europe. In the fourth chapter, I weighed the key arguments formulated as a critique of restorative justice and tried to find its place alongside traditional criminal justice. In the fifth chapter, I engaged with the restorative approach of XX. and the historical overview of the 19th century, during which I specifically addressed the problems and dilemmas that emerged in Eastern Europe during the spread of restorative methods. The sixth chapter provides an Eastern European perspective on the use of mediation, based on the legislative dilemmas that arise when defining the legal framework for mediation. Subsequently, in the seventh chapter, the restoration methods used by three countries (Romania, Poland, and the Czech Republic) are presented. The eighth chapter outlines the past and present of restorative justice in Hungary, the legal framework, its changes, and the results and criticisms of the current system so far. The ninth chapter contains a section based mainly on statistics, which presents the application of the mediation procedure in Hungary so far at the regional level. The tenth chapter presents the restorative activities to be applied in the execution of a sentence in Hungary.

The applicability of the research results in dottrina.

1. During the dissertation, the concept of restorative justice, its main types and characteristics, and the main legal and social reasons for its establishment were explained.
2. A number of conflict concepts have been identified and concepts relevant to the present topic (eg reparation, active participation) have also been highlighted.
3. The main models of restorative truth, with their main features, advantages and flaws, are described.
4. During the dissertation, the subject of the study was several, in antiquity, the Middle Ages and the XIX-XX. century legal institution, which contains a restorative element. In addition, it

was examined how these institutions are similar and different from the restorative justice system at the moment.

5. The historical outlook has highlighted some of the flaws in the spread of restorative justice that are still present in Eastern Europe to this day.

6. The dissertation summarizes the most important arguments in favor of restorative justice and the counter-arguments formulated against it, as well as presents a number of expert opinions regarding the application of restorative methods.

7. In the course of my work, it has been outlined under which conditions restorative justice can be applied in criminal proceedings, under which offenses it may be applied, and what the consequences of effective proceedings in retributive proceedings may be.

8. The dissertation deals with the concept of mediation procedure and its legal framework in Hungary and other countries of Eastern Europe.

Results that can be used for legislation.

1. The dissertation outlines the rules of mediation in force in many Eastern European countries and also covers the effectiveness of the legal institution in each country. The links between rules and effectiveness may form the basis for further future research.

2. In the course of these, it was established that there is no correlation between the scope of the offenses involved in the mediation procedure and the frequency of the use of the procedure.

3. Studies show that mediation works effectively in the case of some more serious crimes, for which mediation is not applicable in Hungary, but in other countries, but the number of mediation proceedings in these cases is relatively small due to law enforcement decisions. In particular, the fact of robbery is one in which mediation works effectively in many countries.

4. Based on the above, it would be justified to extend the scope of crimes covered by mediation proceedings in Hungary to include violent crimes against property and crimes punishable by 2 to 8 years' imprisonment, with the possibility of unlimited mitigation. Additional conditions for mediation would not allow for the widespread mediation of these offenses, but could be a useful tool in individual cases in the hands of the law enforcer.

5. The consequences of redress, in particular the possibility of terminating the proceedings ipso jure, have an impact on mediation proceedings, albeit not exclusively but undoubtedly.

6. The dissertation proves that the majority of people agree with the aims of restorative justice, but with its consequences much less.

7. Based on the data so far, it can be reasonably assumed that the use of institutions that are not of a restorative nature, but are intended to terminate criminal proceedings more quickly, will reduce the number of restorative proceedings.

8. Based on the examples of Eastern Europe so far, victim-mediation can also be implemented within the framework of execution of a sentence, but this requires the creation of a legal framework and a pilot project before that.

Results that can be used for law enforcement.

1. Research has shown that law enforcement is significantly more relevant to the effective operation of restorative techniques than objective legal frameworks.

2. In Hungary, it can be observed that the number of mediation procedures varies greatly from region to region, the difference between the number of initiatives and the order rates also varies greatly from region to region, and these differences cannot be explained by crime statistics. Moreover, on an annual basis, almost tends to be the same counties are the most efficient and least efficient.

3. One of the most important conditions for the operation of restorative justice is the provision of a sufficient number and quality of staff, quality infrastructure and the necessary financial resources.

Responses to research hypotheses.

1. With regard to the first hypothesis, it has been clearly demonstrated that restorative justice has a place in the European criminal proceedings and that it can be effective in other areas of law. The proliferation of the procedure so far and good practices show that restorative justice is an institution, mainly on victims and conflict between the parties, which, in addition to resolving deeper conflicts between the parties, is often faster and more efficient, as the retributive procedure. At the same time, it is also clear that restorative justice does not have a *raison d'être* instead of retributive justice, but in addition to it. This is because the widespread use of restorative justice would violate general principles (eg volunteering, active participation), which would deprive the essence of its concept.

2. According to the second hypothesis, the interests of the perpetrator and the victim also appear during the restorative proceedings. I think it is unnecessary to explain the interests of

the victim in detail, as one of the aims of the procedure itself is to put the interests of the victim first, which is reflected in both the recovery of actual pecuniary damage (faster and more efficient than court proceedings) and the reduction of victimization. But perpetrators also have an interest in using restorative techniques. Despite public opinion, it cannot be said that restorative justice would have milder consequences for the perpetrator than retributive, as the perpetrator's statement cannot be avoided during the proceedings and sanctions for minor offenses can be even more severe than traditional justice. dissuasive sanctions. On the other hand, it is in the interests of the perpetrator to avoid stigmatization, which in this case means not only a clean record in the legal sense, but also forgiveness. Not to mention that understanding the victim side and seeing the seriousness of the crime can even deter the perpetrator from committing further crimes.

3. The third thesis was about the spread of restorative techniques in Europe. Studies have shown that mediation procedures have been introduced in most of Eastern Europe, but the legislation governing their application, their place in the legal system and the frequency of their application vary enormously from country to country. In addition to the victim aspects, the objectives of the application of the legal institution also included the speeding up of proceedings and the reduction of the congestion of penitentiary institutions. What can be observed in even more countries is that non-restorative legal institutions used to speed up proceedings in many cases also have an impact on the frequency of the use of restorative techniques.

4. The fourth thesis deals with the possibility of developing restorative justice. In this area, it can be stated that different countries apply restorative techniques in some different ways, especially for the mediation process. By comparing these solutions and examining their efficiency, it is possible to further develop the existing restorative legal institutions. Thus, the above thesis also holds true.

V. A munka témakörében releváns publikációk jegyzéke

2021

1. Szabó András: A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény hatása a közvetítői eljárásokra In: Miskolczi-Bodnár Péter (szerk.) XIX. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar 2021 pp. 291-297.
2. Szabó, András: A helyreállító igazságszolgáltatás néhány dilemmája fiatalokú elkövetőknél In: Nagy Melánia (szerk.) Gyerekekre fókuszálva: Konferenciakötet Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2021 pp. 94-102.
3. Szabó, András: A párviadatok jogi és erkölcsi megítélése a Reformkortól a XX. század közepéig ERDÉLYI JOGÉLET 2021/1. 157-170.

2020

4. Szabó András: A fogvatartottak foglalkoztatásának egyes kérdéseiről. ERDÉLYI JOGÉLET, 2020/4 pp. 171-183.
5. Szabó András: A jóvátétel következményei elkövetői oldalról: KRIMINOLÓGIAI KÖZLEMÉNYEK 80. pp. 115-123. 2020.
6. Szabó András: Resztoratív igazságszolgáltatás – érvek és ellenérvek 50 év távlatából KRE-DIT: A KRE-DOK ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA 3., 2020.
7. Szabó András: A párbaj, mint a helyreállító igazságszolgáltatás módszere? In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020 pp. 251-258.

8. Szabó András: A közvélemény és a közfelháborodás megjelenése a bírói gyakorlatban. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020 pp. 149-155.

2019

9. Szabó András: A közvetítő eljárás elrendelésével kapcsolatos problémák Magyarországon. In: Kádár Hunor (szerk.): A magyar és a román büntetőeljárás törvénykönyv vitatott és problémás kérdései. Kolozsvár, Románia: Forum Iuris, 2019 pp. 117-135.
10. Szabó András: Az "enyhébb elbírálás" fogalmának értelmezési problémái, a feltételes szabadságra bocsátás kontextusában. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2019 pp. 383-391.

2018

11. Szabó András: Reparația în cadrul procesului penal în dreptul român și cel maghiar. ACTA UNIVERSITATIS SAPIENTIAE LEGAL STUDIES 2018: 7/2. pp. 303-319.
12. Szabó András: Jóvátételi lehetőségek a román és a magyar büntetőjogban. In: Bódog Ferenc; Csiszár Beáta; Hayden Zsófia; Kovács Olivér; Rác Tamás (szerk.): VII. INTERDISZCIPLINÁRIS DOKTORANDUSZ KONFERENCIA 2018: TANULMÁNYKÖTET = 7th INTERDISCIPLINARY DOCTORAL CONFERENCE 2018: CONFERENCE BOOK Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, 2018, pp. 287-300.
13. Szabó András: Jóvátétel a büntetés-végrehajtás alatt – lakossági ellenvélemények. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai

Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2018 pp. 411-421.

2017

14. Szabó András: A büntetőjogi mediáció elrendelésével kapcsolatos gyakorlati problémák In: Sági Edit (szerk.): Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. század Európájában III., Miskolc, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 2017 pp. 165-178.
15. Szabó András: A jóvátétel jelene és jövője a magyar büntetőjogban. KRIMINOLÓGIAI KÖZLEMÉNYEK: 77, 2017 pp. 313-326.

2016

16. Szabó András: Jóvátétel a büntetés végrehajtás alatt - szakmai és lakossági álláspontok. In: Keresztes Gábor (szerk.): Tavasz Szél 2016 = Spring Wind 2016. Tanulmánykötet. I. kötet: Agrártudomány, állam- és jogtudomány, föld- és fizikatudomány, had- és rendészettudomány Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) 2016. pp. 337-350.
17. Szabó András: A feltételes szabadságra bocsátás gyakorlati kérdései a 2012. évi C. törvény tükrében In: Kecskés Gábor (szerk.): Doktori Műhelytanulmányok 2016 Győr, Magyarország: Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola pp. 192-204.

2013

18. Szabó András: Felelősségvállalás, kapcsolat és helyreállítás. Mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban (recenzió). ÜGYÉSZEK LAPJA 2013.: 3-4 pp. 159-162.